

Asiantuntijalausunto

Dnro SYKE-2020-J-212

21.10.2020

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta
Mmv@eduskunta.fi

Pyyntö 12.10.2020

Maa- ja metsätalousvaliokunta 23.10.2020

Asia: KAA 9/2019 vp Lakialoite avohakkuiden lopettamiseksi valtion mailla

Suomen ympäristökeskus (SYKE) on tarkastellut esitystä eri näkökulmista ja toteaa avohakkuiden lopettamista valtion mailla koskevasta kansalaisaloitteesta seuraavaa.

Esityksen perustelutekstissä todetaan: *"Esityksellä tavoitellaan positiivisia vaikutuksia luonnon monimuotoisuuden turvaamisen edistämiseksi, ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi, vesistöjen tilan parantamiseksi sekä virkistys- ja retkeilymahdollisuuksien edistämiseksi"*. SYKE on jäljempänä arvioinut erityisesti näitä vaikutuksia. Arvioitavien vaikutusten kannalta on oleellista, lasketaanko metsähallitukselle asetettua tuottotavoitetta (ja kuinka paljon) samalla kun siirrytään jatkuvapeitteiseen kasvatukseen? Mikäli tuottotavoitetta ei lasketa ja samalla kultakin korjuualalta hakataan vähemmän puuta, kohdistuu paine laajemmalle pinta-alalle. Tällöin voi syntyä tarve ottaa puuta myös sellaisilta alueilta, jotka muuten pyrittäisiin jättämään hakkuiden ulkopuolelle.

Vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen

Avohakkuista luopuminen hyödyttäisi ainakin metsänpohjan kasvillisuuden monimuotoisuutta. Varjoisuutta ja kosteaa pienilmastoa vaativat kasvilajit eivät siedä avohakkuualueiden olosuhteita. Esimerkiksi maanmuokkaukselle herkät orkidealajit kuten yövilkka ja harajuuri voisivat hyötyä avohakkuiden lopettamisesta. Hyötyjien joukkoon kuuluisi myös joukko sellaisia metsälintuja, joiden populaatiokoot ovat viime vuosina alentuneet. Hömö- ja työttötiainen ovat esimerkkejä todennäköisistä hyötyjistä.

Lahopuuhyönteisten ja muiden lahopuilla elävien lajien osalta avohakkuista luopuminen toisi jonkin verran hyötyä, mikäli kuollutta puuta ja lahopuuta ei korjata poimintahakkuiden yhteydessä, mutta hyödyt olisivat todellisia vain, jos metsähallituksen avohakkuista luopuminen ei lisäisi avohakkupaineita muualla.

Vaikutukset vesistöjen tilaan

Metsätaloudelliset ojitukset ja maanmuokkaus aiheuttavat vesistövaikutuksia. Avohakkuista pidättäytyminen johtaa todennäköisesti maanmuokkauksen ja kunnostusojituksen vähenemiseen. On kuitenkin mahdollista, että kunnostusojitukseen ryhdytään ennen pitkää myös ilman avohakkuita, jos sille nähdään tarvetta. Ravinteiden lisäksi metsänpohjaa muokattaessa vapautuu kiintoainesta ja liukoista orgaanista ainesta. Tämä vaikutus näkyy nykyisin Suomen vesistöissä hyvin laajasti, mm. vesistöjen tummumisena. Vaikutukset ovat syntyneet pitkän ajan kuluessa, mutta ovat havaittavissa valuma-alueelta merelle saakka. Erityisesti Perä- ja Selkämerellä liukoisen orgaanisen aineen määrä on pitkällä aikavälillä kasvanut.

Vaikutukset metsien virkistyskäyttöön

Avohakkuut koetaan virkistyskäytön kannalta ongelmallisiksi. Vaikutus on osin esteettinen, mutta jos avohakkuun yhteydessä toteutetaan voimakas maanmuokkaus, voi toimenpiteillä olla pidempiaikainen vaikutus alueen virkistyskäytölle. Esityksen positiiviset vaikutukset metsien virkistyskäytölle ovat ilmeisiä, mutta edelleen jos hakkutapojen muutos lisää hakkuita sellaisilla alueilla, jotka muutoin olisi jätetty virkistyskäytön vuoksi hakkuiden ulkopuolelle, voi vaikutus olla tavoitteiden vastainen.

Vaikutukset metsien hiilitaseeseen

Avohakkuista luopuminen lisäisi käsiteltävälle pinta-alalle jäävän puun määrää. Samalla tämä tarkoittaisi myös suuremman elävään puustoon, juuristoon ja maaperään sitoutuneen hiilimäärän pysymistä kyseisellä pinta-alalla. Jos kuitenkin metsähallitukselle asetettu tulos- tai hakkuutavoite säilyy ennallaan, ainakin osa tästä poistumasta toteutuu muualla, eikä todellista ilmastohyötyä synny.

Metsänhakkuiden yhteydessä tai sen jälkeen kohteilla tehtävä maanmuokkaus on hiilitaseiden kannalta keskeisessä asemassa. Maanmuokkauksen tarkoituksena on voimistaa orgaanisen aineksen hajoamista ja ravinnekiertoja. Samalla hiiltä vapautuu ilmakehään. Jos avohakkuista luopuminen tarkoittaisi myös maanmuokkauksesta luopumista tai maanmuokkauksen muuttamista nykyistä kevyemmäksi, koituisi muutoksesta mahdollisesti hyötyä myös hiilitaseiden näkökulmasta. Tällaisen hyödyn laskennallinen arvioiminen sisältää kuitenkin epävarmuuksia, koska vertailuja jatkuvan/jatkuvapeitteisen ja tasaikäisen kasvatuksen hiilitalousvaikutuksista on toistaiseksi vähän, ja tutkimusten johtopäätökset osittain poikkeavat toisistaan. Tehtyjen vertailujen tulokset osoittavat, että metsien käsittelyn ilmastovaikutukset riippuivat hakkuiden intensiteetistä (määristä), ei niinkään siitä, onko kyseessä jatkuvapeitteinen vai tasaikäinen metsänkasvatus. Hiilitaseen kannalta metsän tuotos, hakkuiden intensiivisyys, biomassan hajotustoiminta, erilaiset häiriöt ja fossiilisten raaka-aineiden korvausvaikutukset voivatkin olla merkittävämpiä seikkoja kuin valittu metsänkäsittelymenetelmä.

Jos jatkuvapeitteisen metsänkasvatuksen menetelmillä pystytään säätelemään kasvupaikan vedenpinnan tasoa suotuisasti, menetelmillä saattaa olla merkittäviäkin mahdollisuuksia ainakin metsikkö- tai suoaluetasolla hillitä turpeen hajoamista ja vähentää turvemaiden maaperästä tulevia päästöjä. Kivennäismaiden osalta kysymys hiilensidonnasta on monimutkainen, turvemaiden maanmuokkauksesta luopumisen positiivinen vaikutus on todennäköisesti suurempi.

Yhteenveto

Esityksen yleiset tavoitteet ovat luonnon monimuotoisuuden, vesiensuojelun, virkistyskäytön ja ilmastotavoitteiden näkökulmasta erittäin perusteltuja. Se, päästäänkö niihin kategorisella avohakkuukiellolla on eri asia. Todennäköisesti avohakkuiden kieltämisen vaikutukset olisivat pitkällä aikavälillä tarkasteltuna keskimäärin positiivisia, mutta yleisten tavoitteiden saavuttamiseksi tulisi tarkastella, kuinka tavoitteet voidaan saavuttaa eri keinoin. Avohakkuiden vähentäminen tai niiden alojen supistaminen tulisi olla tarkasteltavien keinojen joukossa.

Osaa mahdollisista vaikutuksista ei voida nykytiedon valossa arvioida kovin hyvin, ja siksi muutoksia olisi perusteltua lähteä toteuttamaan vaiheittain. Metsähallitus on jo nyt saanut velvoitteen toteuttaa osan hakkuista metsien jatkuvaa/peitteistä kasvatusa noudattaen. Nyt tehtävään muutokseen on syytä liittää vankka tutkimuksellinen ote, jotta uudistetun toimintatavan vaikutukset tulevat selvitettyiksi ja dokumentoiduiksi tulevaa päätöksentekoa varten. Myös avohakkuista luopumisen alue- ja muita taloudellisia sekä muita yhteiskunnallisia vaikutuksia on syytä selvittää ja arvioida toiminnan mahdollisen uudelleen suuntaamisen pohjaksi.

Lisätietoja:

SYKEN ja Luken yhteistyössä toteuttama kansallisen biodiversiteettiohjelman arviointi tarjoaa arvokasta pohjatietoa kansalaisaloitteen arvioimiseen:

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162392/VNTEAS_2020_36.pdf .

Luonnon monimuotoisuuden tilan parantamista on viime aikoina käsitelty tiiviisti mm. SYKEN laatimassa Policy Brief -julkaisussa: https://www.syke.fi/fi-FI/Ajankohtaista/SYKEN_Policy_Brief_Luontopaaoma_hupenee_%2849819%29

Johtaja Petri Ahlroth
SYKE, biodiversiteettikeskus